

Παῦλος (1).

Ἐφραίμ.

Ὁ Ciampini (2) ἐδημοσίευσε ψηφοδέτμημα τοῦ Ἑλλήνου τούτου ζωγράφου διατηρούμενον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῆς Θεοτόκου εἰς Βηθλεὲμ.

Γεώργιος Σταφύνης (3).

Νικόλαος Τζαφούρ (4).

Ἀνδρέας Μοναχός

Εἰκὼν αὐτοῦ διατηρεῖται εἰς Tabriano, ἐμφαίνουσα τὴν δευτέραν παρουσίαν μετ' ἐπιγραφῆς

AMBROSIOU MONACHOU.

Πέτρος Λαπαράος

Εἰκὼν ἐν τῷ ἐν Πανόρμῳ Μουσείῳ di San Martino dei Benedettini, ἐμφαίνουσα τὸν Ἅγιον Ἰωάννην τὸν Βαπτιστὴν πτερωτόν.

Κάτωθεν

ΠΕΤΡΟΥ ΛΑΠΑΡΑΟΥ.

Ἰωάννης Μόσχος.

Εἰκὼν ἐν τῷ ἐν Ῥώμῃ Μουσείῳ τοῦ δικηγόρου Mariotti, ἐμφαίνουσα τὴν Κοιμητὴν τῆς Θεοτόκου

Κάτωθεν

Ἰω. Μόσχου.

Ἀνδρέας Ρίκος ἐκ Κρήτης

Εἰκὼν τῆς Θεομήτορος μετὰ τοῦ Ἰησοῦ, ἄνωθεν ἄγγελος κρατῶν σταυρόν. Κάτωθεν λατινιστί.

Andreas Rico de Candia
pinxit.

Διατηρεῖται δὲ εἰς τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ Πινακοθήκην (Galleria degli Uffizi).

Εἰς τὴν εἰκόνα ταύτην παρατηρεῖται ἡ παρὰ τοῦ τεχνίτου ἐκφρασθεῖσα σεμνότης τοῦ προσώπου, καὶ ἡ αἰσθηρότης συνάμα τῶν γραμμῶν.

Δονάτος Βιτζαμάνος, ἤκμασε περὶ τὴν IB' — II' ἑκατονταετηρίδα, καὶ εἰργάζετο ἐν Ὑδραῦντι (Otranto) ἀρχαίαν ἑλληνικὴν ἀποικίαν, ἣτις πάλιν κατὰ τὸν Μεσαιῶνα ἐκατοικήθη ὑπὸ ἀποίκων Ἑλλήνων ἐξ Ἡπείρου ἐλλόντων, καὶ λαλούντων εἰσέτι τὴν μητρικὴν αὐτῶν γλῶσσαν.

Διατηρεῖται αὐτοῦ ὕδρογραφία ἐξεικονίζουσα τὸν Ἰησοῦν ἀναστάντα καὶ λέγοντα τῇ Μαγδαληνῇ. Μη μου ἄτιος (5).

Κάτωθεν λατινιστί

Donatus Bizantinus PINXIT
in Hotranto. . . .

Ἄγγελος Βιτζαμάνος, ἤκμασε τὴν IF' — ID' ἑκατονταετηρίδα. Πιθανὸν συγγενὴς τοῦ πρώτου,

(1) . . . ἡ δὲ παρὰ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ γεγραμμένου περὶ ἑνα τῶν βασιλείων τοίχων πρὸ τοῦ εὐκτηρίου τῆς νικοποιοῦ Θεοτόκου. Ἰππον δὲ λέγω τοῦτον, ὃ ἐποχεῖσθαι κάλλιστα Γεώργιον τοῦ Χριστοῦ μάρτυρα εἰργαστο πάλαι Παῦλος ἐκείνος ὁ τῶν ζωγράφων ἀριστος. Νικηφόρ. Γρηγοράς βιβ. 8 σελ. 437. ἔκδ. Βασιλ. 1562.

(2) Ciampini de Sacr. Aedif. cap. 24. p. 150.

(3) Montfaucon. Palaeogr. Gr. lib. I. cap. 8.

(4) Gori. Vet. Dipt. T. III. p. 5.

(5) D'Agincourt. Hist. de l'art. Pl. XCII. Θεωρεῖ τὴν εἰκόνα ταύτην ἔργον ἑλληνικῆς σχολῆς συστηθείσης ἐν Ἰταλίᾳ.

Εἰκὼν ἐμφαίνουσα τὸν ἀσκητὸν τῆς Μαρίας μετὰ τῆς Ἑλισάβετ (1).

Κάτωθεν λατινιστί

Angelus Bizamanus Grecus.

Δομήνικος Θεοσκόπουλος ἢ Θεοτοκόπουλος (2), ἑξοχος ζωγράφος, γλύπτης καὶ ἀρχιτέκτων, ἀκμάσας τὴν IE' ἑκατονταετηρίδα.

Εἰκὼν τοῦ Ἁγίου Φραγκίσκου d'Assisi. Διατηρεῖτο κατὰ τὴν II' ἑκατοντ. ἐν τῷ ἐν Ῥώμῃ ναῷ τοῦ S. Rocco, μετ' ἐπιγραφῆς ἑλληνικῆς.

ΔΟΜΗΝΙΚΟΣ ΘΕΟΣΚΟΠΟΛΙΣ

ΕΠ.

Μιχαὴλ Δαμασκηνός ἐκ Κρήτης, ἀκμάσας τὴν ΙΣ' ἑκατονταετηρίδα.

Ἐποίησε μετὰ πλείστης ἐντελείας διαφόρους εἰκόνας ἐν τῷ ἐν Βενετίᾳ ἱερῷ ναῷ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου.

Σ. Ν. ΚΑΛΟΤΤΗΣ.

(Ἔπεται ἡ περὶ ψηφοδετικῆς διατριβῆς)

ΘΑΝΑΤΟΣ ΦΑΒΙΕΡΟΥ.

—ο—

Ἡ Ἑλλάς ἅπασα ἔμαθε μετὰ θλίψεως ὅτι ὁ στρατηγὸς Φαβιέρους ἀπέθανεν. Ὁ στρατὸς ἐπέλυσε βαθείως, καὶ κατὰ βασιλικὴν διαταγὴν ἔφερε καὶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἐπὶ τῆς στολῆς καὶ ἐπὶ τῶν σημαίων τοῦ τὰ σημεῖα τοῦ πένθους του. Χιλιάδες πολιτῶν, ὅσοι ἐγνώρισαν τὸν εὐγενῆ φιλέλληνα, ἢ ὅσοι ἐνθυμούνται τὰ πρὸς τὴν Ἑλλάδα αἰσθήματά του, συνέρρευσαν ἐν Ἀθήναις καὶ ἐν Ναυπλίᾳ εἰς τοὺς καθολικοὺς ναοὺς ἐν οἷς ἐτελέσθη τοῦ γενναίου στρατηγοῦ τὸ μνημόσυον· καὶ ὁ δῆμος δὲ τῶν Ἀθηναίων ἐξέδοτο ψήρισμα, δι' οὗ διέταξε τελετὴν ὑπὲρ τῆς μνήμης αὐτοῦ ἐν Ἀκροπόλει, καὶ ἀνέβητο εἰς ἕνα τῶν δημοτικῶν συμβούλων τὸν κατήχητὴν τοῦ Πανεπιστημίου Κ. Ἀ. Ρ. Φαγκάδην, νὰ ὁμιλήτῃ ἐν αὐτῷ δημοσίως. Διὰ τὸ βραχὺ τοῦ χρόνου ἐπιφυλαττόμενοι τὴν περιγραφὴν τῆς ἀρχαιοπρεποῦς ταύτης τελετῆς εἰς τὸ προσεχὲς φυλλάδιον, δημοσιεύομεν ἐνταῦθα τὸν ἐκφωνηθέντα λόγον, ὅστις, ὡς καὶ

(1) D'Aginc. id. pl. XCH.

(2) Amaduzzi professore di Greco alla Sapienza di Roma, notizie.

Ἰδὲ καὶ τὸ τοῦ Ἁγγλοῦ Sterling σύγγραμμα The Spanish painters (1851) ἐν ᾧ μνησθὲν ποιῆται τοῦ Θεοτοκόπουλου καὶ τῶν θαυμασίων ἐπὶ καλλονῇ ζωγραφῶν τοῦ τῶν φαινομένων ἐν Ἰσπανίᾳ.

Ὁ δὲ Γάλλος Chamfleury ὑπεσχέθη ἐσχάτως διατριβὴν περὶ αὐτοῦ ἐν τῷ Athenaeum Français.

πάντα τὰ λοιπὰ τὰ πρὸς τιμὴν τοῦ Φαδιέρου γινόμενα, ἀποδεικνύει ἀρκούντως ὅτι ἡ Ἑλλάς δὲν εἶναι, ὡς ὑπὸ τῶν συκοφαντῶν αὐτῆς ἐνίσταται κατηγορήθη, ἀγνώμων πρὸς τοὺς ἀληθῶς αὐτὴν ὠφελοῦντας.

ΛΟΓΟΣ

Ἐκφωνηθεὶς ἐν Ἀκροπόλει ὑπὸ τοῦ δημοτικοῦ συμβούλου Κ. Α. Ρ. Ραγκαβῆ, ἐπὶ τῆς δημοτικῆς ἐορτῆς τῆς τελεοθείσης εἰς μνήμην τοῦ στρατηγοῦ Φαδιέρου.

—ο—

Πολλάκις καὶ ἄλλοτε ἀντήχησεν ὑπὸ πυκνὰ βήματα ὁ βράχος τῆς Ἀκροπόλεως, πολλάκις θόρυβος συρρέοντος πλήθους ἐξανήγειρε τὴν δι' αἰώνων σιγῶσαν ἡχώ του, ὅποτε ἡ ἡγετο πρὸς αὐτὸν ἡ πολὺ κροτος τῶν Παναθηναίων πομπῇ, ἡ ὀπλων περσερόνων κλαγγὴ τὸν ἐπλήρου, ἡ ἀπὸ τῶν ἐπάλξεϊν του ἐκρόντα τὸ εὐαγγέλιον τῆς Ἑλληνικῆς ἀναστάσεως, ἡ καὶ ὅποτε εὐσεβεῖς τῶν θαυμάτων τῆς ἀρχαίας εὐφυΐας προσκυνηταὶ, ἀνῆρχοντο φέροντες τοῖς ὠραίοις αὐτοῦ μνημείοις τὸν φόρον τοῦ θαυμασμοῦ των. Ἡμεῖς δ' οὔτε ὡς πανηγυρισταὶ χαρμοσύνην ἀνῆλθομεν σήμερον ἐορτῆς, οὔτε ὡς πρόμαχοι τῆς ἐκλευσίαις ταύτης ἄκρας, οὔτε ὡς ἐρευνηταὶ καὶ λάτραι τῶν λαμπρῶν αὐτῆς ἐρεϊπίων· ἀλλὰ πενθίμως βήματι καὶ ἐν βαρυθύμῳ σιγῇ συνερχόμεθα, καὶ τὰς καρδίας ἡμῶν πληροῦσι θλίβεραὶ ἀναμνήσεις, διότι ἐνταῦθα τὴν πατρίδα μάλιστα ὑπηρετήσατε, καὶ ἐνταῦθα ἠρίστευσαν ὁ ἄρτι τελευτήσας ἐνδοξος αὐτῆς υἱός, θετός μὲν πάντως, ἀλλ' οὐδενὸς τῶν γνησίων ἥττον αὐτῇ προσεληθείς.

Μεταξὺ τῶν τῆς ἡμετέρας ἐλευθερίας προμάχων, δὲν ἀπεδήμησε βεβαίως μόνος ὁ στρατηγὸς Φαδιέρος τοῦ βίου ταύτου, ἀπ' οὗτο ἐκλείσθη τὸ δράμα τῆς ἡμετέρας ἐπαναστάσεως ἔξ ἐναντίας τοῦ θανάτου τὸ δρεπανὸν βαγδαῖον καταφέρεται ὁσημέραι, καὶ ἄρδανον δρέπει περικλεῶν ἀνδρῶν θέρος, ὃ ταμιεύει εἰς τὰς ἀποθήκας τῆς ἱστορίας. Καὶ πενθεῖ μὲν ἡ πατρίς ὑπὲρ πάντων, ὡς ὑπὲρ ἀνδρῶν ἀγαθῶν καὶ πολλὰ σὺν τῇ καὶ μεγάλα ὠφελησάντων· ἀλλὰ τὸ τὴν τε κοῦσαν καὶ θρέψαντα διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος τρέφειν καὶ διὰ τοῦ ἰδίου σώματος προσσπίζειν, καὶ ὑπὲρ αὐτῆς τίθεσθαι καὶ ἀφοσιῶσθαι, καθήκον ἀπλῶς ἐστὶ παντὸς πολίτου ὑγιῆ καὶ γενναῖα φρονούντος. Τὸ δὲ ὑπὲρ τῆς αὐτῆς οὐδὲν προσηκούσης προκινδυνεύειν, καὶ ὑπὲρ ἀλλοτρίας ἐλευθερίας ἐνθουσιωδῶς ἀποδύσθαι, ἐστὶν ἀνδρὸς ὑψηλόφρονος, φρονούντος ὅτι τὸ καλὸν καὶ τὸ δίκαιον εἰσὶ παντὸς ἔθνους καὶ πάσης πατρίδος. Ἐκτὸς δὲ τούτου, ὁ ἐπίσημος ἀνὴρ οὗ ἡ μνήμη μᾶς συγκαλεῖ, εἶναι εἰς ἐκ τῶν πολυτίμων εἰσίων κρίκων, οἵτινες συνέδεσαν τοὺς ἀγωνιζομένους Ἕλληνας πρὸς τὴν Εὐρώπην, καὶ ἰδίως πρὸς τὴν πολλαχῶς αὐτῶν ἀντιλαμβομένην Γαλλίαν.

Διὰ ταῦτα τὸν θάνατον τοῦ ἐνθέρμου φιλέλλητος

ἐθρήνησεν ἅπανα ἡ Ἑλλάς, καὶ ὁ Μεγαλειότατος ἡμῶν βασιλεὺς, οὗ ἡ καρδία διορᾷ καὶ προλαμπάνει τὰ εὐγενέστερα τοῦ ἔθνους αἰσθήματα, ἐπέδωκε τριήμερον πένθος εἰς τὸν μνήμην εὐγνώμονα τοῦ τεθνεῶτος διατηρήσαντα τακτικὸν τῆς Ἑλλάδος στρατὸν, καὶ μνημοσύνου τέλεσιν ἐνταῦθα τε καὶ ἐν Ναυπλίᾳ διέταξεν· ἡ δὲ Βουλὴ, τῶν αὐτῶν αἰσθημάτων διερμηνεύς, ἐψήφισε νὰ γραφῇ ἐπιστολὴ συλλυπητήριος πρὸς τὴν τεθλιμμένην τοῦ στρατηγοῦ οἰκογένειαν, καὶ ὁ δῆμος τῶν Ἀθηναίων, τῶν μεγάλων αὐτοῦ ὑπηρεσιῶν πρὸς τὴν πόλιν ταύτην ἀναμνηθεὶς, τελεῖ αὐτῷ πανδήμως τὴν ἐπικήδειον ταύτην ἐορτὴν, ἐφ' ἧς ἀνέβητο τῇ ἀσθενεῖ μου φωνῇ νὰ προσφέρῃ τὸν ἔπαινον ἐκείνου, οὗ ὁ ἔπαινος ἐπιπετὰ εἰς ὅλων τὰ στόματα.

Τεσσαράκοντα δὲν παρῆλθον εἰσέτι ἑνιαυτοί, ἐξ οὗτο οἱ Ἕλληνες, ὑπ' αἰσχροὺς κεκυρότες ζυγῶν, ὑπὸ τῶν ἔθνων λελητημονημένοι, ἐθεωροῦντο ὡς λαὸς ἐκλειπῶς, ἐφ' οὗ ἡ εἰμαρμένη ἐθραυσεν τὴν μέλειναι βλάβδον τῆς, καὶ ὑπὸ τῶν πεπαιδευμένων ἀνεφύοντο ὡς ἀπρηχαιωμένη παρχύδους, καὶ ὑπὸ τῶν ἐπισκεπτομένων τὴν ἐνδοξὸν αὐτῶν γῆν ἐμαρτυροῦντο ὡς ἐρεϊπίον ἔθνος, ἔρπον ἐν ἐρεϊπίαις, καὶ ἀπολέσαν ἐν τοῖς δεσμοῖς πᾶσαν αὐτοῦ τὴν ἐλαστικότητα, καὶ ἐν τῇ ἐξαχρειώσει πᾶσαν ἐλπίδα τοῦ μέλλοντος. αἱ αἰώνιον αἰσχος διὰ τοῦς Ἕλληνας, αἰώνια δάκρυα διὰ τὴν Ἑλλάδα. . . Σκιαὶ Εἰλώτων, οὐδέποτε θέλει προσμειδιάσει τὴν γῆν ὑμῶν ἡ ἐλευθερία. Δούλοι δούλων υἱοὶ θέλετε σύρει δι' αἰώνων τὴν ὑμετέραν ἐλαινότητα! » Ἀλλ' ἐν ᾧ τοιαῦτα κατηρᾶτο ἡμῶν ὁ αὐστηρὸς ποιητὴς (1), ἀγανακτῶν διὰ τὰ ἄδοξα λείψανα τῶν ἐνδοξωτέρων προγόνων, ἰδοὺ αἰφνης ἀπὸ Ἰστρου ἠκούσθη σάλπιγξ, καὶ ἡ κλαγγὴ αὐτῆς μέχρι Ταϊνάρου ἀντήχησε, καὶ ἀνέστησαν οἱ νομισθέντες νεκροί, καὶ ὠξύνον τὰς ἀλύσεις εἰς ζιφν, καὶ ὠρμησαν πρὸς τὸν θάνατον, ὅπως κατακτῇσιν τὴν ἐλευθερίαν. Ὁ δὲ ποιητὴς ἠνυχάσθη τότε νὰ ψάλλῃ παλινωδῶν· αἱ Ἐγέρθητι, οὐχὶ ἡ Ἑλλάς, ἡ Ἑλλάς ἀνηγέρθη· ἀλλ' ἐγέρθητι σὺ, ὦ ψυχὴ μου! »

Μάστιγος τῆς ἀπροσδοκήτου ταύτης νεκραναστάσεως ἐπακρότησεν ἡ Εὐρώπη, καὶ αἱ γενναϊότεραι τῶν ψυχῶν διεκάησαν ὑπ' ἐνθουσιασμοῦ, αἱ μὲν διότι λαὸς ἠγωνίζετο ὑπὲρ τῶν εὐγενεστάτων τοῦ ἀνθρώπου δικαιωμάτων, διότι ὁ σταυρὸς ἐμάχετο κατὰ τῆς ἡμισελήνου, διότι ἡ ἐλευθερία ἐμάχετο κατὰ τῆς τυραννίας, αἱ δὲ διότι ἡ ἀρχαία ἐλευθερία, τὴν δᾶδα ἀνέχουσα τοῦ πολιτισμοῦ, κατήρχετο αὖθις ἐπὶ τοὺς τόπους οὓς τὸ πάλαι ἐδόξατε, καὶ ἡ Ἑλλάς ἀνεύρισκε τοὺς Μαραθωνομάχους της, καὶ τὰ τῇ φαντασίᾳ φίλα ὀνόματα ἐκρότουν αὖθις ἐν μέσῳ ἐπινικίων παιάνων. Ἐσκίρτησαν δ' ὑπ' ἀγαλλίασεως πάντες οἱ ἔχοντες ἐν παιδείᾳ τὴν διάνοιαν τεθραμμένην, ὅτι ἀνεύρισκον τὴν φανταστὴν πατρίδα τῶν ἰδεῶν των, τὸν κόσμον τῶν μεγάλων πράξεων καὶ τῶν ἐνδοξίων ἀνδρῶν, τὴν γῆν ἐν ἣ ἐθαλLEN αὐτοφυῆς πᾶν τὸ καλὸν καὶ τὸ ὑψηλόν· καὶ ὁ θαυμασμός ὑπὲρ

(1) Byron, Child-Harold. Don Juan.

τῶν προγόνων μετετρέπετο εἰς συμπάθειαν πρὸς τοὺς ἀπογόνους.

Τότε ἐπείσαν πανταχόθεν τῆς Εὐρώπης ἀνδρεῖοι πρὸς τὴν Ἑλλάδα, φέροντες αὐτῇ τῆς καρδίας καὶ τοῦ βραχίονός των τὸν φόρον, τὴν δόξαν θηρεύοντες τοῦ νὰ στέψωσι τὴν κεφαλὴν των δι' ἐνὸς κλάδου δάφνης τοῦ Μαραθῶνος, καὶ ὡς γέρας τῆς ζωῆς των ἐπιζητοῦντες νὰ τύχωσι τάρου εἰς τὴν γῆν τῶν θερμοπυλῶν ἢ εἰς τὸ κῶμα τῆς Σαλαμῖνος.

Τότε ἐκ τῆς Γαλλίας, ἥτις ἐνθουσιαστικῶς ὁρμᾷ πρὸς πᾶν τὸ καλὸν καὶ γενναῖον, τότε ἐκ τῆς ὑψηλόφρονος Βρεταννίας, ἐκ τῆς Ἰταλίας τῆς ὡραίας καὶ εὐτυχεστέρας ἀδελφῆς τῆς Ἑλλάδος, ἐκ τῆς Γερμανίας, τῆς ἀγαπώσης τὴν μητέρα τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους, τότε ἐκ πάντων τῶν μερῶν τῆς γῆς ὅπου ἐπικριτεῖ τοῦ Χριστοῦ ἡ θρησκεία καὶ ἡ λατρεία τῶν ἀρχαίων ἀριστουργημάτων, συνέρρευσαν ἄνδρες ἀφοσιώσεως, καὶ ἡ Ἑλλὰς ἐγκαυχωμένη κατέγραψεν εἰς τὰς δέλτους τῶν ἀρχαίων ἡρώων τῆς τὰ ὀνόματα τῶν Ἀστίγγων καὶ τῶν Νορμάνων, καὶ τοῦ μεγάλου αἰδοῦ, ὃν ἄρτι παρεθέτομεν, καὶ τῶν ἱερῶν ἐκείνων θυμάτων, ὧν τὸ αἷμα ἠγίασε τοῦ Πέτα τὸ δις δυσώνυμον ἔδαρος, καὶ ἔρρευσεν εἰς δεσμὸν μυκτηριώδη καὶ ἄρρηκτον, εἰς δεσμὸν εὐγνωμοσύνης καὶ εὐποιίας μεταξὺ τῆς ἀγωνιώσης Ἑλλάδος καὶ τῆς αὐτὴν συνδραμούσης Εὐρώπης. Τότε προσῆλθον καὶ ὅσοι, τὸν θάνατον τῶν ἀνδρείων ζητήσαντες, ἀλλ' εὐτυχῶς διὰ τὴν Ἑλλάδα, ἐν ταῖς μάχαις αὐτὸν μὴ εὐρόντες, — οἷος ὁ τὰς φρένας καὶ τὴν καρδίαν ἀρχαῖος Ἕλλην, στρατηγὸς Τζούρτζ, οἷοι τοιοῦτοι ἄνδρες γενναῖοι, ἄνδρες πείρας καὶ ἄνδρες φώτων, — ἐξηκολούθησαν καὶ μετὰ ταῦτα τὴν Ἑλλάδα ὡς πατρίδα αὐτῶν παραδεχόμενοι, καὶ πρὸς τὸν καταρτισμὸν καὶ τὴν τελείαν αὐτῆς ἀνάπτυξιν παντὶ σίῃνει ὑπηρετοῦντες.

Τῶν δὲ λαῶν τὸν ἐνθουσιασμὸν παρηκολούθητε μετ' οὐ πολὺ τῶν Κυβερνήσεων ἡ εὐμένεια· οἱ χριστιανοὶ βασιλεῖς δὲν ἠνέχθησαν περαιτέρω νὰ βλέπωσι λαὸν χριστιανικὸν φερόμενον ὡς σφάγιον εἰς θυσίαν, καὶ ἐκατόμβας ἡρώων εἰς ἀνιστον πάλιν θεωριζόμενας· τῶν δὲ πρώην προλήψεων πρὸς τὸν Ἑλληνικὸν ἀγῶνα ἀπαλλοτρίωται, συνεσκέφθησαν ἐν συμβουλίοις ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, καὶ τοῦ Νεοκάστρου ἡ τριπλῇ νίκη ἔδραυσε τὴν πτέρυγα τοῦ Αἰγυπτίου γυπὸς, καὶ καθιέρωσε τῆς Ἑλλάδος τὴν ἀναγέννησιν. Ἡ δὲ πρόφρων Γαλλία συνεπλήρωσε τὸ ἔργον ἐρῶ περνούμεναι ἡ παροῦσα ἑκατονταετηρίς, ἀποδιώξασα τὸν ξένον στρατὸν, ὅστις κατελυμαίνετο ἐπὶ τὴν Πελοπόννησον, καὶ πρὸς διάπλασιν καὶ παγίωσιν τοῦ ἀναγεννηθέντος ἔθνους παραχωρήτασα αὐτῷ τοὺς εἰκλεῖς τῆς υἱότητος, τοὺς Τρεῖς ἐλοῦς, τοὺς Γεράρδους, τοὺς Πωζιέρους, τοὺς Πελλιῶνας, καὶ τοὺς ἄλλους οἵτινες ἐνέγραψαν τὰ ὀνόματά των ἐπὶ κεφαλίδος τῆς νέας τάξεως τῶν ἐν Ἑλλάδι πραγμάτων, καὶ πρὸς οὓς ἡ Ἑλλὰς αἰωνίαν πρεσβεύει εὐγνωμοσύνην.

Αὕτη ἦν ἡ χρυσὴ καὶ προῖοῦσα σειρὰ τῶν τῆς Εὐρώπης εὐεργεσιῶν, ὧν ἡ Ἑλλὰς τηρῆται ἀνεξάλειπτον ἐσσεῖσθαι τὴν μνήμην, τὰς τρεῖς μάλιστα με-

γάλας δυνάμεις ὡς πρωτουργοὺς τῆς παλιγγενεσίας αὐτῆς δοξάζουσα, αὐταῖς καθοδηγοῖς ἐν τῇ διαμορφώσει αὐτῆς χρωμένη, καὶ παρ' αὐτῶν τὴν τελειώσιν τῆς εἰμαρμένης αὐτῆς ἀπεκδεχομένη. Μεταξὺ δὲ τῶν γενναιοτάτων καὶ τῶν πρώτων ἀνδρῶν τῶν ἐνστερνισαμένων τὸν Ἑλληνικὸν ἀγῶνα, ἦν καὶ ὁ στρατηγὸς Φαβιέρους, εὐπατρίδης Γάλλος, τότε μὲν συνταγματάρχου ἔχων βαθμὸν ἐν ταῖς στρατοῖς τῆς πατρίδος του, μετὰ δὲ ταῦτα εἰς στρατηγὸν προχθεὶς ὑπὸ τῆς Γαλλίας, τιμώσης τὰς ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ὑπηρετίας του, καὶ τὸν πόλεμον διδάχθεις παρὰ τῷ μεγίστῳ αὐτοῦ διδασκάλῳ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις. Καὶ ἐπεδήμησε μὲν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ τοῦ 1823 ἔτους· μέχρις οὗ ὅμως οἰκειωθῇ πρὸς αὐτὴν, καὶ γνωρίσῃ τὰς ἀνάγκας τῆς καὶ τοὺς τρόπους τῆς θεραπείας αὐτῶν, διετέλεσε μεταβαίνων ἀπὸ στρατοπέδου εἰς στρατόπεδον, ἔδραμεν εἰς τὴν πολιορκίαν τῶν Μεσσηνιακῶν φρουριῶν, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Κρήτην, καὶ ἐν γένει ὅπου ἦν ἡ πλείστη ἀνάγκη, καὶ μετ' αὐτῆς ὁ μέγιστος κίνδυνος.

Ἄλλ' ἀπὸ τοῦ 1825 ἐπετάθη ἡ δραστηριότης του, καὶ νέα τῷ ἐδόθη ἀφορμὴ πρὸς ἀσκήσιν αὐτῆς, καὶ πρὸς ἐπίδειξιν τῆς εἰλικρινοῦς αὐτοῦ πρὸς τὴν Ἑλλάδα ἀφοσιώσεως.

Ὁ Ἑλληνικὸς πόλεμος ἦν πόλεμος πανδήμου ἐνεργείας· ἕκαστος οὐκέτι τὰ δούλικα στέργων δεσμὰ, ὤρμησε πρὸς αὐτὸν ὡς εἶχεν ἰκανότητος καὶ δυνάμεως, ζητῶν τὸν θάνατον, ἂν δὲν εὕρισκε τὴν ἐλευθερίαν, καὶ τοῦ ποιμένου ἡ ῥάβδος, καὶ ἡ δίκελλα τοῦ γεωργοῦ μετεβλήθησαν εἰς ὅπλα τυραννοκτόνα ὡς τοῦ Λαυῖδ ἡ σφενδόνη, καὶ ἔθνικὸς στρατὸς ἦν τὸ ἔθνος ὁλόκληρον. Συγχρόνως δὲ καθώρμησαν ὡς γαῖμαρροι ἀπὸ τῶν κορυφῶν οἱ ὀρεσίτροφοι υἱοὶ τῆς ἐλευθερίας, οἵτινες ὑπὲρ τὴν δουλικὴν ἀνεσιν προτιμῶντες τῶν θηρίων τὴν δίαιταν, ἐφρούρουν δι' αἰῶνων τὴν εἰς δάστη καὶ σπήλαια καταφυγοῦσαν τῆς Ἑλλάδος ἀνεξαρτησίαν. Τότε ἡ ἐμφυτος τῶν Ἑλλήνων ἀνδρεία, καὶ ἡ σπάθη τῶν μαχίμων ἀρματωλῶν, ἀνενέωσαν τῶν ἀρχαίων νικῶν τὰς ἡμέρας, ἡ δ' Ἑλλὰς ἀνέστη τῆς ταπεινῆς θέσεώς της, καὶ εἰς τὸ καρποφύλλιον τῶν υἱῶν τῆς ὑπερφάνους στηριζομένη, προσήρτησεν εἰς τὰ τρίπαλα τῶν Ἱλαταίων καὶ τῆς Σαλαμῖνος τὰς σημαίας τῆς Ἀμπλιαντῆς καὶ Γραβίας.

Ἄλλ' ἂν καὶ τὰ ἀνδραγαθήματα τῶν νέων ἡρώων ἐτίμων τὴν πατρίδα των, ἀπητοῦντο ὅμως νίκαι διὰ νὰ τὴν σώσωσιν. Αἱ θερμοπύλαι εἶχον ἀρκέσει πρὸς δόξαν τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ πρὸς σωτηρίαν της ἀπῆλτε το ὁ Μαραθῶν. Οἱ Διάκοι, καὶ οἱ Βοτζάρεις, καὶ οἱ Καραῖται εἶχον μὲν τὴν ἀνδρείαν τῶν Λεωνιδῶν· ἀλλ' ὅταν τάττωνται ὀλίγιστοι κατὰ πλείστων, ἀσπλοὶ κατὰ καλῶς ἐρωδιασμένων, σπανίως μόνη ἀρκεῖ ἡ ἀνδρεία, καὶ πρέπει ὑπὸ τῆς τάξεως νὰ καθοδηγῆται ὅπως ἀποκαταστήτῃ τῶν δυνάμεων τὴν ἰσορροπίαν. Ἡ τακτικὴ, ἡ διαθέτουσα τὰς δυνάμεις καὶ συνδυάζουσα τὰς κινήσεις, ὥστε οὐδὲ τὸ ἐλάχιστον μέρος δραστηριότητος νὰ ἀπολεσθῇ, καὶ διὰ τῶν ἐλαχίστων μέσων νὰ ἐπιτυχάνωνται ὅ,τι μέγιστα



Ὁ Στρατηγὸς Φαβίος.

ἀποτελέσματα, ἡ τακτικὴ εἶναι τὸ ὄπλον καὶ ὁ θύλακος τῶν πεπολισμένων ἐθνῶν. Ἄλλ' οἱ Ἕλληνες—οὐδεὶς θέλει μᾶς ψεῖξει ἐπὶ ματαίᾳ καυχῇ—εἰσὶν ἐκ φύσεως πρὸς τὸν πολιτισμὸν πεπλασμένοι, καὶ ὅταν μὲν ἐκράτουν αὐτοῦ τὸ σκῆπτρον μεταξὺ τῶν ἐθνῶν, αὐτοὶ ἐφεύρον τὴν νικηφόρον αὐτὴν ἐπιστήμην. Καὶ ἤδη δὲ, ὅτε ἀνέκυψαν πάλιν εἰς τὴν ἐλευθερίαν, ἠσθάνθησαν ἐν τῷ ἅμα τῆς τακτικῆς τὰ πλεονεκτήματα, καὶ ὅτι μόνον ποδηγετούσης αὐτῆς τὴν ἀνδρείαν ἠδύναντο οἱ εἰσέριθμοι ν' ἀντιστῶσι πρὸς τὰ στίφη ἃ ἐξέμελλε κατ' αὐτῶν ἡ Ἀφρικὴ καὶ Ἀσία.

Διὰ ταῦτα ἀπὸ τῆς πρώτης τοῦ ἀγῶνος ἐνέρξεως ὁ ἀείμνηστος πρωταθλητὴς αὐτοῦ Ἀλέξανδρος ὁ Ὑψηλάντης ἐμόρφωσεν ἐν Δακίᾳ τὸν ἱερὸν λόχον, ὅστις μετὰ τοῦ ἐνδοξοῦ Βοιωτικοῦ κοινὸν εἶχεν οὐ μόνον τὸ ὄνομα, ἀλλὰ καὶ τὸ ὅτι ἀπέθανεν ἀλλὰ δὲν παρεδόθη. Κατὰ ζῆλον δ' αὐτοῦ, καὶ ὁ ἐνδοξὸς αὐτοῦ ἀδελφὸς Δημήτριος, ἅμα ἀφίχθεις εἰς Ἑλλάδα, προῦργιαίτατον ἐθεώρησε τὸν σχηματισμὸν τακτικοῦ σώματος, ὃ διώκησε πρῶτος ὁ φιλέλληνας Γάλλος Βαλέστρας, ὅστις μετὰ ταῦτα ἐπεσεν ἐν Κρήτῃ γενναίως μαχόμενος, δεύτερος δ' ὁ ἡρωϊκῶς

ἐν Πέτα ἀποθανὼν Σάρδος Ταρέλλας, μεθ' ὧν τὰ ἐκ τῆς καταστροφῆς ἐκείνης περισωθέντα λείψανα, συλλεγόντα καὶ ὀργανισθέντα ὑπὸ τοῦ Ἰταλοῦ Γουβερνάτου, ἐκαλύφθησαν μὲν ὑπ' ἀθανάτου δόξης εἰς τὴν ἄλωσιν τῆς Ναυπλίας, διελύθησαν δὲ σχεδὸν ἀμέσως μετὰ ταῦτα ὑπὸ τῆς κακῆς ἐριννύος, ἥτις ἀείποτε ἐλυμῆνατο τὰ Ἑλληνικά, τῆς φθοροποιοῦ διχονοίας.

Ἄλλ' ἡ Ἑλληνικὴ κυβέρνησις, πρὸς στιγμὴν ἀνακύψασα τῶν ἐξωτερικῶν περισπασμῶν καὶ τῶν ἐμφυλίων σκαραγμῶν, ἐσπευσεν ἀμέσως νὰ μορφώσῃ αὖθις τὸ τακτικόν, καὶ ἐνεπιστεύθη αὐτὸ εἰς τὸν ἐν Γαλλίᾳ τὴν θεωρίαν τῆς τακτικῆς σπουδάζαντα στρατηγὸν Ρόδιον, ὑφ' ὃν ὁ ὑπὸ τοῦ λοχαγοῦ Κάρπου διοικούμενος λόχος τῶν Εὐζώνων ἠρίστευσε μάστιγα κατὰ τοὺς Αἰγυπτίους μύλους. Τοιαῦτα ἔσαν τὰ προηγούμενα τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ, καὶ τοιαύτη ἡ ὑπὲρ ὑπάρξεως αὐτοῦ μέριμνα τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, ὅταν ὁ συνταγματάρχης Φαβίερος δι' ἀναφορᾶς τοῦ ἐξητήσατο τὴν ἀδειαν νὰ ἐνασκήσῃ καὶ νὰ προαγάγῃ αὐτόν, ἡ δὲ κυβέρνησις, πᾶσαν ἐμπιστοσύνην ἔχουσα εἰς τὴν πολυπειρίαν

καὶ τὴν ἱκανότητα τοῦ ἀνδρός, ἐδέξατο προθυμώτατα τὴν προσφορὰν αὐτοῦ, καὶ κατὰ διαταγὴν αὐτοῦ τῆς ὁ Κ. Ἀνδ. Μεταξᾶς, ἐν μέτῃ τῇ πλατεῖᾳ τῆς Ναυπλίας, καὶ ἐν ἐπισήμῳ παρατάξει παρέδωκεν αὐτῷ τὰς τότε ἤδη διαφνοστεφεῖς σημαίας τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ, καὶ τὸν στρατὸν αὐτὸν, συγκείμενον κατ' ἐκείνον τὸν χρόνον ἐξ ἑνὸς μόνου τάγματος. Ὁ δὲ στρατηγὸς Φαβιέρους ὑπεσχέθη νὰ ὁδηγήτῃ τὰς σημαίας ταύτας πάντοτε εἰς τὴν ὁδὸν τῆς τιμῆς καὶ τοῦ καλῆκοντος, καὶ ν' αὐξήσῃ τὸν στρατὸν κατὰ δύναμιν· καὶ εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῆς ὑποσχέσεως ταύτης ἀφιέρωσε πᾶσαν τοῦ τὴν δραστηριότητα καὶ πάσας τὰς στιγμὰς τῆς ζωῆς του· καὶ ἐπετύγγανεν ἐπαιτητικῶς καὶ ταχέως διὰ τῆς κοινῆς συμπαθείας πάντος τοῦ ἔθνους, πάντων τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν καὶ πασῶν προσέτι τῶν φατριῶν, αἵς οὐ μόνον τὴν δικαιοσύνην πρέπει ν' ἀποδώσωμεν, ὅτι ἄλλοτε ἀντισπαρὰ τόμεναι, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁμῶς συνησπίζοντο, ὅσας προῦκειτο περὶ κοινοῦ τῆς πατρίδος κινδύνου ἢ περὶ σπουδαίου καλοῦ κοινῶς ὁμολογουμένου, ἀλλὰ καὶ τὴν φρόνησιν ὅτι ἀνεγνώριζον ποία ἐννοήθη δύναμις εἰς τὸν τακτικὸν στρατὸν, καὶ ἤθελον, ἐκάστη, νὰ τὴν οἰκειωθῶσι· παρά τισι δὲ τῶν ἰδίως πρὸς τὴν Γαλλίαν φιλικῶς διακειμένων, καὶ αὐτὸς ὁ ἐθνισμὸς τοῦ ἐνδόξου φιλέλληρος ἦν εἰς τῶν λόγων τῆς εἰδικῆς πρὸς αὐτὸν εὐμενείας.

Ἀμα δὲ ἰδὼν ὁ Φαβιέρους προκόψαντα τὸν στρατὸν τοῦ καὶ πολλαπλασιαζόμενον, ἐγκατέλιπε τὴν Ναυπλίαν, καὶ τῇ μὲν ὅπως ἀπαλλάξῃ τὴν πρωτεύουσάν τῶν δυσχερειῶν τῆς στρατιωτικῆς συσσωρεύσεως, τῇ δὲ ὅπως καὶ ἠθικῶς ἐπανεργήσῃ ἐπὶ τοῦ πνεύματος τοῦ στρατοῦ ὃν ἐμόρφον, μετεδίψασεν αὐτὸν εἰς Ἀθήνας, ὅπου τὰ πάντα τὴν δόξαν ἀναμνησκουσιν. Ἐνταῦθα δ' ὑπῆρξεν ἀπερίγραπτος ὁ ἐνθουσιασμὸς μετ' οὗ ὁ λαὸς τὸν ἐδέχθη. Οἱ καίτοι καὶ παντὸς γένους καὶ πάσης τάξεως, αἱ πολιτικά, αἱ στρατιωτικά καὶ αἱ δημοτικά ἀρχαί, τῶν σχολείων ἢ νεολαία, τὰ κοράσια ἐορτασίμως κεκοσμημένα, προπορευομένου τοῦ κλήρου ἐν στολῇ ἱερᾷ, ἐξῆλθον ἐπὶ μίαν ὥραν εἰς ὑπάντησιν τοῦ στρατοῦ ἐκείνου, ὃν ἐβιβάσαν ὡς προῖον τῆς τάξεως καὶ τῆς νίκης ἐγγιγνητὴν, καὶ ἐκαστος ἐσπευδε τίς πρῶτος νὰ ἐγγραφῇ εἰς τὰς τάξεις του, καὶ οἱ μαθηταὶ κατέλειπον δι' αὐτὸν τοῦ σχολείου τὰς ἐδρας, καὶ οἱ εὐπατρίδαι πρὸς προτροπὴν καὶ ἐνθάρρυνσιν αὐτῶν ἐπεμπον τοὺς υἱοὺς των, καὶ ἱερεῖς αὐτοὶ τοῦ θεοῦ, καὶ μοναχοὶ καὶ ἡγούμενοι, ἐνεδύοντο τοῦ τακτικοῦ τὴν στολὴν, θέλοντες ν' ἀγωνισθῶσι καὶ διὰ τοῦ αἵματος των τῆς πίστεως τὸν ἀγῶνα, καὶ νὰ ἐνισχύσωσι διὰ τοῦ παραδείγματός των τὸ δραστηριώτερον αὐτοῦ ὄπλον· καὶ αὐτοὶ οἱ τῶν ψιλῶν ἀρχηγοί, οἵτινες φυσικῶν ἦσαν νὰ θεωρῶνται ὡς τοῦ τακτικοῦ οἱ ἀντίπαλοι, ὑπετήκουν αὐτῶν διὰ προκηρύξεων, μετεῖχον πανδήμῶς τῶν γυμνασίων του, παρεδίδοντο τὴν στολὴν του, καὶ ὁ τότε παντοδύναμος τῶν Ἀθηνῶν φρούραρχος, ἐλλῶν πρὸς τὸν Φαβιέρους, ἐθραυσεν ἐμπρὸς αὐτοῦ τὸ ξίφος του, καὶ τὸ ἀντήλαξε πρὸς τὴν λόγχην τοῦ τακτικοῦ.

Οὕτω διὰ τῆς πεφωτισμένης καὶ ἐνθουσιῶδους συμπράξεως τοῦ ἔθνους ἁπαντὸς, καὶ μάλιστα τῶν ἡμιτέρων συνδημοτῶν, προσέτι δὲ διὰ τοῦ ἀκαμάτου ζήλου καὶ τῶν ἀτρέπτων κόπων τοῦ γενναίου φιλέλληρος, ὁ νέος στρατὸς περιεῖχεν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ τόσας ἀνδρῶν χιλιάδας, ὅσας ὁ Φαβιέρους ἑκατοστίας παρέλαβε, καὶ ὡραῖον, καὶ τῆς φαντασίας διεγερτικὸν θέαμα ἦν, ὅταν ἐν ῥυθμῷ καὶ παρατάξει καὶ ἐν ἀναπεπταμέναις σημαίαις, ὡς ἐποίκιλλον καὶ καθιέρωσαν τρυφεραὶ χεῖρες παρθένων τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῶν Παρισίων, κατήρχοντο καθ' ἐκάστην αἱ Ἑλληνικαὶ φάλαγγες εἰς τὰ πεδία τοῦ Κεραμεικοῦ, τὰ πρὸ ὀλίγου ὑπὸ δούλων ἀρούμενα, καὶ ἐνησκούντο εἰς τὰ εὐγενῆ στρατιωτικὰ γυμνάσματα, ἀναολοῦσαι τὰς ἐνδόξους ἡμέρας τῶν ἐκ καταλόγου στρατευομένων, καὶ τὰς τοῦ Ἰφικράτους ἐφευρίσκοντος καὶ μελετῶντος νέους ἐξελιγμούς.

Ἡ πειθαχία καὶ τάξις αὐτῶν, ἡ ἀρειμάνειος ὀψις των, τὸ εὐγενὲς φρόνημα ὃ ὑπέθαλπεν ὁ ἀρχηγὸς ἐν αὐτοῖς, ἐφαίνοντο ἐπιτυχίας ἀριστοὶ οἰωνοί, καὶ ἐπλήρουν πάντας ἐλπίδας, καὶ αὐτοὺς τοὺς ἰδίους τῆς εἰς ἑαυτοὺς πεποιθήσεως, ἥτις εἶναι τῆς ἐπιτυχίας ἡ πρώτη ἐγγύησις, δι' ἣ καὶ ταχέως—τοῦ δέοντος ἴσως ταχύτερον,—ἀπερασίβη ἡ ἐκστρατεία κατὰ Καρύστου, ἥς μετέσχον καὶ ψυλοὶ στρατιῶται, διὰ τὴν κοινὴν μέριμναν μὴ τι πάθῃ, ἐγκαταλειφθὲν μόνον, τὸ διὰ τὴν Ἑλλάδα πολύτιμον τοῦτο σῶμα. Ἀλλ' ἐνταῦθα ὁ στρατὸς προσέκρουσεν οὐ μόνον εἰς τὴν φυλὴν τῶν Καρυστινῶν, τὴν γνωστὴν ὡς τὴν μαχημιωτάτην μετὰ τῶν ἐν Ἑλλάδι Ὀθωμανῶν, ἀλλὰ καὶ εἰς παμπόλλους ἄλλας δυσχερείας, ἐκ τῆς φύσεως τοῦ τόπου καὶ ἐκ τῆς θέσεως τῶν τότε γενικῶν πραγμάτων τῆς Ἑλλάδος προσερχομένας, καὶ ἀφ' οὗ εἰς τοὺς ἐσχάτους ἐξετέθη κινδύνους, ἐν οἷς διέλαμψεν ἡ ἀνδρεία καὶ ἡ καρτερικὴ γενναϊότης τῶν Ἑλλήνων, ὃν δ' ἐπερύλαττε δι' ἑαυτὸν τὸ μέγιστον μέρος ὁ ἀρχηγός, ἐσώθη τέλος διὰ φιλαδέλφου συνδρομῆς τῶν ἀπὸ τῆς παρατόλμου ἐκστρατείας εἰς Βυρρητὸν τῆς Συρίας ἐπιστρεφόντων ἀπακτων σωμάτων.

Τῆς ἥττας ταύτης ἦν πικρὸς ὁ καρπός, ἡ ἀποθάρρυνσις τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ, ὅστις βλέπων τὴν πρώτην ἀπόπειράν του ἀποτυχούσαν, καὶ πρὸς αὐτὸν δισπιστήσας, ἤρχισε φθίνων, καὶ παρ' ὀλίγον ὤχετο διαρρέειν, ἂν ὁ ἀκάματος αὐτοῦ ἀρχηγός δὲν ἐπέτεινε τὸν ζήλόν του καθ' ὅσον ἐσώπε δεινόμενας τὰς περιστάσεις.

Καὶ ἀλλαχοῦ δὲ καὶ ἄλλοτε, ὡς ἐν Χαϊδαρίῳ τῆς Ἀττικῆς, ὅπου ὀλίγοι ἐμάχοντο πρὸς τὰς τεσσαράκοντα τοῦ Κρουταῆ χιλιάδας, ὡς μετὰ ταῦτα ἐν Χίῳ, ὅπου εὐκλεῶς ἠγωνίστατο καὶ παρ' ὀλίγον ἐξεπολιόρκησε τὸ ὀχυρὸν φρούριον, εἶδεν ὁ τακτικὸς στρατὸς τὴν νίκην μέχρι τέλους φεύγουσαν τὰς σημαίας του, ἀλλ' οὐδέποτε καὶ τὴν στρατιωτικὴν τιμὴν καὶ τὴν δόξαν, οὐδὲ διεψεύσθη ποτὲ ἡ ἀνδρεία αὐτοῦ καὶ ἡ πατριωτικὴ αὐτοῦ ἀφοσίωσις, ἥς πὸ παράδειγμα ἐδίδε πρῶτος ὁ ἀρχηγός, πάντοτε μετὰ τῶν προμάχων ἀγωνιζόμενος, πάντας παροτρύνων καὶ

ἐξορμῶν, καὶ ὑπὸ πάντων ὡς ἥρωες θαυμαζόμενος καὶ ἀγαπώμενος ὡς πατήρ.

Καὶ δὲν προτίθεμαι μὲν ἐνταῦθα τὴν ἱστορίαν τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ, οὐδὲ τὴν βιογραφίαν τοῦ ἀρχηγοῦ του, ἧς ἡ ἐκείσεος εἶναι καθήκον καὶ δικαίωμα τῶν εὐτυχισάντων νὰ ὑπηρετήσωσι τὴν πατρίδα ὑπὸ τὰς ὁδηγίας του, ἀλλὰ δὲν δύναμαι νὰ παρέλθω ἐντελῶς ὑπὸ σιωπὴν καὶ μίαν αὐτοῦ ἀνδραγαθίαν, ἣ τις ἀναμνησθήσεται τῶν ἐνδόξων ἡμῶν προγόνων τὰ ἄλλα καὶ ἰδίως προκλεῖ τῆς πόλεως καὶ τοῦ δήμου ἡμῶν τὴν εὐγνωμοσύνην.

Ἡ Ἀκρόπολις ἐπολιορκεῖτο στενῶς, ἡ δὲ καρτερικὴ αὐτῆς φρουρὰ, ἐστερημένη ἐντελῶς καὶ τροφῶν καὶ πολεμοφοδίων, ἐκινδύνευε τὸν ἐσχατὸν κίνδυνον. Μετὰ τινων ἐτι ἡμερῶν ἀγωνίαν, αἱ Ἀθηναὶ ἤναγκάζοντο νὰ κλίνωσιν αὐτὴς τὴν γηραιάν τινα καὶ περὶδοῦσαν κορυφὴν ὑπὸ τὸν ζυγόν. Τότε μετὰ τοῦ ἀτρομήτου αὐτοῦ λόχου ἐφάνη ὁ Φαδῖερος σωτὴρ καὶ ἐλευθερωτής.

Νῦν ἦν εὐσέληνος, ὅτε οἱ τὸν μέγιστον τῶν κινδύνων ἐκουσίως ὑποδυσάμενοι ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν Ἀθηνῶν, ἀπέστησαν εἰς τὸ φάληρον, ἐπὶ τῶν ὤμων φέροντες πῆρας πλήρεις πυρίτιδος. Ἐν τῷ ἅμα δ' ὤρμησαν πρὸς τὴν Ἀκρόπολιν, προπαρευομένου καὶ τὴν ἀκροσφαλεστάτην θέσιν κατέχοντος τοῦ στρατηγοῦ Φαδῖερου. Τινὰς ἑκατοντάδας βημάτων ἀπέχον ἐτι τοῦ πρὸς ἡν ὄρου των, ὅταν αἰφνης προσέκρουσαν εἰς βαθεῖαν τάφρον ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν φρουρουμένην. Εἰσπῆλθον οἱ ἀτρόμητοι, ἀπῆντησαν τὴν φρουρὰν ἐν τῷ πυθμένι, καὶ συνεπλάκησαν μετ' αὐτῆς. Ἀλλ' ἐν τούτοις ἐκ τοῦ θορύβου εἰδῆσιν τῶν συμβαινόντων λαβόντες οἱ τοῦ Μουσείου Ὀβωμανοὶ ἀκροφύλακες, ἤρξαντο καὶ αὐτοὶ πυροβολοῦντες κατὰ τῆς ἀκατασχέτως χωρούσης Ἑλληνικῆς φάλαγγος. Τρεῖς ἐπανειλημμένως ἐρρίφθη εἰς τὴν τάφρον ὁ Φαδῖερος ὅπως σώσῃ τοὺς ἐν αὐτῇ μαχομένους, τρεῖς ἀντέταξε τὸ στήθος του εἰς ἀφενκτον σχεδὸν θάνατον. Ἀλλὰ τέλος οἱ γενναῖοι τοῦ ὁπαδοῦ, ἀφ' οὗ τρεῖς ἐξ αὐτῶν ἔπεσαν ἀειμνήστῃ θυμῷ, ἀνέτρεψαν πᾶν τὸ ἐμποδῖον, καὶ θριαμβευτικῶς εἰσῆλθον εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, τὴν ζωὴν ἀποδίδοντες εἰς τὴν ψυχροῦραγοῦσαν ἀλλ' ἀδάμαστον ἐτι φρουρὰν, καὶ εἰς παράτασιν τῆς ἀντιστάσεως αὐτῆς συντελέσαντες.

Τοιαῦτα ὁ εὐκλεὲς ἀνὴρ εὐπρόγρητε τὴν πόλιν ἡμῶν, ἀφοσιωθείς μὲν ὑπὲρ αὐτῆς ἐν ὥρᾳ κινδύνου, αὐτὴν δὲ κατὰ τὸ ἀρχαῖον αὐτῆς ἀξίωμα καὶ ἤδη εἰς ἐργαστήριον δόξης καὶ ἐλευθερίας τῇ Ἑλλάδι παρασκευάσας, διότι ἐν αὐτῇ ἐκαλλιέργησε τὸν πυρῆκα τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ, ὅστις καὶ τότε ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἡρωϊκῶς ἠγωνίσαστο, καὶ μετὰ ταῦτα κατέστη τῆς τάξεως καὶ τῆς ἀνεξαρτησίας ὁ ἀσφαλέστατος φύλαξ καὶ ἡ ἀρίστη ἐγγύησις, καὶ ἐν τῷ μέλλοντι τῇ ὑπόσχεται συγκομιδὴν λαμπροτέρων δαρῶν. Μετὰ ταῦτα δ' ἐξηκολούθησεν ὀργανίζων ἀπερίσπαστος τὸν στρατὸν του ἐν ἡ πρὸς τοῦτο ἀνήγειρε Τακτικὸν πόλει ἐπὶ τοῦ ἱσθμοῦ τῶν Μεθάνων, χρώμενος αὐτῇ ὡς ἀσφαλεστάτῳ ὁρμητηρίῳ. Ὡς δὲ συνετέλεσε ταῦτα, καὶ ἐκ Νεοκάστρου ἐκρότησεν ἐπὶ

τὴν Ἑλλάδα ἡ τριπλῇ σάλπιγγι τῆς ἀναστάσεως, καὶ εἶδε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς χώρας ταύτης ὑπὸ τῆς Εὐρώπης παρακατατεθειμένην εἰς χεῖρας τακτικῆς κυβερνήσεως, ἐνόμισε τοῦ λοιποῦ πεπερατωμένον τὸ ἔργον του, καὶ ἐγκαταλίπων τὴν Ἑλλάδα, ἀφ' ὅτου δὲν ἀπητείτο πλέον νὰ τῇ προσφέρῃ θυσίας, ἐπέστρεψεν εἰς τὴν ἐστίαν του, ὡς ἔγραφεν ἐν τῇ πρώτῃ του προκηρύξει, ἣν ἀπεύθυνε πρὸς τὸν τακτικὸν στρατὸν, ἅμα ἀνχλαδὼν τὴν ἀρχηγίαν αὐτοῦ. «Ὁταν, ἔλεγεν, ἐδέχθην τὴν ἐντιμὸν ἐπιστάσιαν τοῦ νὰ ὀργανίσω τὸ Ἑλληνικὸν τακτικὸν στρατιωτικόν, δὲν ἠθέλητα οὔτε βαθμὸν οὔτε μεθοδοσίαν κάμναι. Ἐγὼ θέλω, ὅταν ἡ Ἑλλὰς ἀποκτήτῃ υἱοὺς ἱκανοὺς νὰ διευθύνωσιν ἀφ' ἑαυτῶν τὰ τακτικὰ σώματα, νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὴν ἐπίαν μου, φέρων μετ' ἐμοῦ διὰ μόνην ἀνταμοιβὴν τὴν ἀγάπην τῶν ἐλευθέρων καὶ εὐτυχισμένων Ἑλλήνων.» Ἡ δὲ πατρίς του, δαψιλεύσασα αὐτῷ νέους βαθμοὺς καὶ ἀξιώματα, ἐπέδειξε καὶ αὐτῇ διὰ τοῦτου τὴν εὐνοίαν της πρὸς τὴν Ἑλλάδα, διότι ἐν τῷ γενναίῳ ἀγωνιστῇ ἐτίμα τοὺς ὑπὲρ Ἑλλάδος ἀγωνάς του. Ἐκεῖ δ' ἐν πύσῃ τιμῇ καὶ ἀνέσει διάγων, οὐδέποτε ἐπελάβετο τῆς γῆς εἰς ἣν εἶχε προσφέρει τὴν χεῖρα καὶ τὴν καρδίαν του, ἰδίως δὲ τῆς πόλεως ἣν ὑπὲρ πάσας ἠγάπα, ὥστε καὶ πέραν ἐπιστέλλων μοι, *φιλέτατε συμποῖτα* μὲ ἀπεκάλει, καὶ πολλάκις ἔγραψεν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος (1), ὡσάκις ἐσάμβανεν αὐτὴν θύμα ἀδίκων προλήψεων ἢ ἐσφαλμένων πολιτικῶν δοξῶν, καὶ ἤδη τὸ ἡρωϊκὸν αὐτοῦ πνεῦμα παραδιδούς, ἔστρεψε τὰ βλέμματα τελευταῖον πρὸς ἓνα τῶν τότε ἐν Παρισίῳ ἐπιδημούντων Ἑλλήνων, καὶ σφίγγων αὐτῷ τὴν χεῖρα. «Ἀσπασαί μοι, τῷ εἶπε, τὴν φίλην Ἑλλάδα. Ἄς ἐξακολουθῇ σωφρονοῦσα, καὶ δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι, ὡς εὐχομαι, ὁ παρὼν εὐρωπαϊκὸς ἀγὼν μέχρι τέλους θέλει λυθῇ ὑπὲρ αὐτῆς καὶ τοῦ μεγάλου προσρισμοῦ της.»

Καὶ τοιαῦτα μὲν ὕστατον εὐξαμένην ἀπέπτης, εὐγενὲς ψυχῇ, ὅπου σὲ περιέμενεν ὁ συγγενὴς σοὶ χορὸς τῶν ἀρχαίων ἡρώων. Τίς δ' οἶδεν ἂν ἐνίοτε, ἐν τῷ ἡσυχῷ φωτὶ τῆς σελήνης, δὲν κατέρχεσθαι ἐκ τῶν ἀθανάτων μονῶν εἰς ἃς μετέττης, πρὸς τὴν αἶραν ταύτην ἧς ἐπρομάχησας, καὶ εἰς ἧς τὸν βράχον ἀντηχεῖ τ' ὄνομά σου, ἀθάνατον ὡς αὐτὸν, ἂν ὑπὸ τὰς στήλας ταύτας τοῦ Παρθενῶνος δὲν κάθηται μετὰ τοῦ Περικλέους καὶ Θρασυβούλου, ἐκ δεξιῶν μὲν ἔχων τοὺς γενναίους συναγωνιστάς σου, οὓς ὠδήγεις εἰς τὴν ὁδὸν τῆς δόξης, ἐκ δ' ἐκωνύμων τοὺς θυσιασ' ἐντας φιλέλληνας, τοὺς νέους σταυροφόρους τῆς πίστεως καὶ τῆς ἐλευθερίας; Ἐκίβλεπε τότε ἀνωθεν τὴν Ἑλλάδα καὶ εὐλόγει αὐτήν, διότι δὲν εἴψυσεν, ὡς κατηγορήθη, τὴν κλησίν της, οὐδ' ἐματαιώσε τῆς ζωῆς σου τὸ διηνεκὲς ὄναρ. Ἴδου αὐτὴ ἐλευθέρᾳ, θραύσασα τὸν ἄτιμον ζυγὸν ὃν ἐπολέμεις, ἰδου αὐτὴ κράτος κανονικὸν ὑπὸ φιλόλαον καὶ λαοφιλεῖ βασιλέα, καὶ πειθαρχοῦσα τοῖς νόμοις, καὶ ἐν ὁμονοίᾳ βιοῦσα. Ὅπου πρὶν εἶπον καλῶσαι πενιχραὶ μεταξὺ

(1) Ἰδίως Orient, 1840.

ἐρειπίων, βλέπεις ἤδη εὐπρεπεῖς πόλεις ἐγειρομένας, ὅπου ἀχανθαὶ καὶ τρίβοι ἐκάλυπτον τὰς ἐρήμους· ἰδὲ, ἡ γεωργία ἀροῖ τοὺς εὐφόρους αὐλάκας, καὶ τὸ ἐμπορίον ἀροῖ τὰς θαλάσσας, καὶ ἡ παιδεία καλλιεργεῖ τὴν διάνοιαν. Ἰδὲ δὲ πρὸ πάντων τὸ ἔργον τῶν πολυμήχθων ἀγώνων σου, τὸν τακτικὸν τῆς Ἑλλάδος στρατὸν, εἰς πρωτίστην δύναμιν τοῦ ἔθνους ἀνεγερόμενον, εὐδοούμενον δὲ καὶ προκόπτοντα διὰ τῆς ὑψηλῆς προστασίας τοῦ Μεγαλειοτάτου Βασιλέως καὶ διὰ τοῦ περωτισμένου ζήλου τοῦ ἔθνους παντός, καὶ κεκτημένον τὰς δύο πρώτας παντὸς ἀξιολόγου στρατοῦ συνήκας, τὴν γενναϊότητα καὶ τὴν πειθαρχίαν. Ἐπὶ χαιρε ἐπ' αὐτῷ, διότι σὺ τῷ ἐνέπνευσας τὰς ἀνδρικές ἀρετὰς ἀφ' αἷς σεμνύνεται καὶ ὅταν βοῇ κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς πατρίδος, σὺ κατιῶν ἐπ' αὐτὸν, δαίμνυς αὐτῷ διὰ τοῦ ἔϊφους ὡς ὅλλοτε τὴν ὁδὸν τῆς δόξης καὶ τοῦ καθήκοντος. Αἱ δ' Ἑλληνικαὶ φάλαγγες, ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς μάχης, θέλουσι καταλείπει διὰ σὲ κενὴν τὴν ἐντιμότεραν τῶν θέσεων, ὡς οἱ Ἀθηναῖοι κατέλειπον ἐν ταῖς παρατάξεσι κενὴν τὴν θέσιν τοῦ Μιλτιάδου.

Ἄλλ' εἰς ταῦτα δὲν περιορίζοντο αἱ ἀξιώσεις σου ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος. Τὴν ἠΐτε οὐ μόνον ἐλευθέρην, ἀλλὰ καὶ μεγάλην, καὶ ἰσχυράν, καὶ τὴν ἀσπίδα τῆς τείνουσαν μεταξὺ δύσεως καὶ ἀνατολῆς, καὶ τὴν ἀνατολὴν διὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἀναπλάττουσαν. Ταῦτα ἔλεγες τοῖς γνωρίμοις σου, ταῦτα ἐπέστελλες τοῖς φίλοις σου, ταῦτα ἐπραγματεύου ἐν συγγράμμασί σου (1). Ἀνάβηθι, ὦ σχιὰ εὐγενῆς, καὶ ἐπιστρέφον εἰς τοὺς οὐρανούς. Ἦδη σείεται ἡ γῆ ὡς ἡφαίστειον, ἡδὴ πνοὴ πυρὸς ἐπινέμεται αὐτῇ, καὶ σιδήρου χάλαζα καὶ ἀτμὸς αἵματος τὴν καλύπτει, καὶ ἡ Ἑλλὰς κάμπτεται ὡς κάλυμος ὑπὸ θύελλαν. Κατάστειλον τὰς εὐχάς σου ἐν τῇ καρδίᾳ σου! Ἄλλ' ὅταν κοπάσῃ ἡ τρικυμία, καὶ παρέλθῃ ἡ ὀργὴ τοῦ Κυρίου, καὶ ἡ εἰρήνη προσμεδιάτῃ τὴν γῆν ἀνακύπτουσιν τῆς τῶν δακρύων πλημμύρας, τότε ἔλεις ἰδὲ τοὺς τῆς Ἑλλάδος μεγάλους προστατάς, ἀπὸ κοινοῦ τὴν χεῖρα ἐκτείνοντες πρὸς αὐτήν, ὡς ὅτε ἐν Νεοκάστρῳ τὴν ἀνήγειρον πρὸς καταρτισμὸν τῆς ἰσορροπίας καὶ πρὸς ἐμπέδωσιν τῆς εἰρήνης, θέλεις τοῦ· ἰδὲ προάγοντας αὐτὴν πρὸς τὴν ἀληθὴ κλητὴν τῆς, καὶ τότε τὸ πνεῦμά σου θέλει ἀναπαύῃ ἐν εἰρήνῃ τῆς σῆς συνειδήσεως, ὅτι ὑπρέτησας τὰ ὑψηλότερα τῆς Εὐρώπης συμφέροντα, ἐνῷ εὐγενῶς ἡγωνίζου ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας ἔθνους, παρ' οὗ αἰωνίαν ἤρω εὐγνωμοσύνην, καὶ παρ' ᾧ αἰώνια μένει ἡ μνήμη σου.

ΔΙΑΦΟΡΑ.

—ο—

ΑΓΡΥΠΝΟΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ. Ἐνῷ παρεπεδήμει ἐν Βενετία ἐπὶ δημοκρατίας ὁ Γάλλος πρίγκηψ Κράων ὑπεξηρέθη ἀπὸ τοῦ τυράννου τοῦ βαλάντιον αὐτοῦ μετὰ τῶν ἐμπεριεχομένων ὑπερπύρων. Ἀγανακτικῆς λοιπὸν εἶπεν ὅτι ἡ δημοκρατικὴ κυβερνήσις κατεγίνετο μᾶλλον εἰς τὸ νὰ κατασκοπεύῃ τὰς πράξεις τῶν πολιτῶν ἢ νὰ ἐπαγρυπνῇ εἰς τὴν ἀσφάλειαν αὐτῶν. Τοιαύτην δὲ ἔχων περὶ τῆς κυβερνήσεως ταύτης ιδέαν, δὲν ἠθέλησε νὰ καταγγεῖλῃ εἰς τὴν ἀστυνομίαν τὴν κλοπὴν, ἀλλ' ἐπιβὰς εἰς πλοῖον ἀνεχώρησε τὴν ἐπιοῦσαν. Ἀλλὰ μόλις ἀπεμακρύνθη, καὶ λέμβος ἐξεληθοῦσα τοῦ λιμένος, καὶ φέρουσα τὴν ἐρυθρὰν τῆς ἀστυνομίας σημαίαν, διευθύνθη πρὸς τὸ πλοῖον. Ταύτην ἰδὼν ὁ πρίγκηψ, καὶ ἐνθυμηθεὶς τοὺς ὁποίους ἐξέφρασε κατὰ τῆς πολιτείας λόγους, κατεταράχθη, καὶ μάλιστα ὅτε διετάχθητ' ἀπὸ νεύματος νὰ περιμένωσιν. Ὑπήκουσαν ἔντρομοι, καὶ μετ' ὀλίγα λεπτά τῆς ὥρας ἐπλησίασεν ἡ λέμβος, καὶ φωνὴ ἐξεληθοῦσα προσεκάλεσε τὸν πρίγκηπα. Ἡ πρόσκλησις αὕτη τὸν ἔρριψε σχεδὸν εἰς ἀπελπισίαν· ἀλλὰ τί ἡδύνατο νὰ πράξῃ παρὰ νὰ ὑπακούσῃ καὶ μεταβῇ εἰς τὴν λέμβον; Μόλις δὲ μετέβη εἰς αὐτήν καὶ πλητιάσας ἀγνωστός τις φέρων προσωπίδα· σὺ εἶσαι, ἠρώτησεν ὁ πρίγκηψ τοῦ Κράων; — Ναί, ἀπεκρίθη ὁ εἰρηός. — Τὴν παρελθοῦσαν Παρασκευὴν, ἐπανελάθεν ὁ ἀγνωστός, σ' ἔκλεψαν χρήματα; — Ναί μ' ἔκλεψαν, ἀπάντησεν ὁ πρίγκηψ. — Ποίαν ποσότητα καὶ ποῦ ἐμπεριείχοντο; — Πεντακόσια δοῦκάτα ἐμπεριεχόμενα εἰς χρυσοῦφαντον βαλάντιον. — Ποῖος ὑποπτεύεται ὅτι τὰ ἔκλεψεν; — Ὑπηρέτης τις τῆς ἀγορᾶς. — Ἐάν ἰδῇς αὐτὸν τὸν ἀναγνωρίζεις; — Ἀναμνησθῶν. Τότε τοῦ ἀγνωστοῦ παραμείσαντος διὰ τοῦ ποδὸς τοῦ πενιχρόν τι κάλυμμα, ἐράνῃ ἀνθρώπινον πτώμα φέρον· εἰς χεῖρας χρυσοῦφαντον βαλάντιον. Στραφεὶς δὲ πρὸς τὸν πρίγκηπα εἶπε μὲ ὕψος λίαν αὐστηρόν· ἡ δικαιοσύνη ἱκανοποιήθη· ἰδοὺ τὰ χρήματά σου, λάβε αὐτά, καὶ ἀπελθε, καὶ φρόντισον μὴ ἐπιστρέψῃς πλέον εἰς τόπον τοῦ ὁποίου κατέκρινες τὴν κυβερνήσιν.

ΠΙΘΟΣ ΤΟΥ ΛΟΡΔΟΥ ΒΥΡΩΝΟΣ. Μετὰ τὸν ἐν Μετολογγίῳ θάνατον τοῦ λόρδου Βύρωνος τὸ λαΐψανον αὐτοῦ τεθὲν ἐν πύλῳ (Μαρελίῳ) ἐπέμφθη πρὸς τοὺς ἐν Λονδίνῳ συγγενεῖς του, οἵτινες ἀποδόσαντες τὰς τελευταίας αὐτῷ τιμὰς ἐπώλησαν τὸν πῖθον πρὸς τὸν Ἀγγλὸν πιθοποιὸν Δαβείον, ὅστις τὸν εἰσέθεσε δημοσίᾳ φέροντα τὴν ἐφεξῆς ἐπιγραφὴν· Πῖθος τοῦ λόρδου Βύρωνος. Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη διεγείρασα τὴν περιέργειαν τοῦ κοινοῦ ἐφείλκυσε πολλοὺς θεατὰς, ὥστανεὶ ἐπρόκειτο περὶ ἀντικειμένου καινοφανοῦς καὶ ἀγνώστου. Ἐκ δὲ τῶν συρρέουσάντων, πολλοὶ